

Morda najočitnejša med njimi je zbiranje podatkov o nadmorskih višinah gnezdilcev, kar je za pretežno gorato avstrijsko Štajersko več kot smiselno. Drugačna od evropske je bila kartirna mreža. Popisni pravokotnik je meril okoli 2,3 km (polje, ki ga omejujeta 1 geografska minuta dolžine in širine). Pri obdelavi so petnajst pravokotnikov združili v enega. Tako je osnovni pravokotnik pri obdelavi meril 34,2 km (polja, omejena z linijami na vsake 5 minut geografske dolžine in 3 minute geografske širine).

Prek 16.000 km veliko deželo je pokrilo 546 pravokotnikov. Zbranih je bilo 115.972 podatkov (en podatek = vrsta/lokacija/datum) o 175 vrstah. Kot gnezdilce jih obravnavajo 159.

Kopico zanimivosti izvemo tudi v poglavju o splošnih značilnostih ornitofavne. Na območjih z nadmorsko višino do 1000 m gnezdi prek 100 vrst, višje ko se pomikamo, pa število gnezdilcev hitro upada. Nad 2000 m višine gnezdi le še 20 vrst ptic, nad 2500 pa manj kot 10. Vrste, ki živijo v največ pravokotnikih so, ščinkavec, vrbja listnica, taščica, šmarnica in čmoglavka.

Zanimiva je tudi primerjava vrstne pestrosti ptic obravnavanega območja z 12 drugimi območji v alpskem prostoru. Štajerska se izkaže kot relativno revna dežela, nasprotno pa Slovenija (avtorji so podatke vzeli iz slovenskega atlasa gnezdilcev, v tej konkurenci zasede kar drugo mesto).

V sistematičnem delu so vrste predstavljene s štirimi grafičnimi predlogami in besedilom, ki opisuje razširjenost vrste, njeno značilno življenjsko okolje, gostoto v posameznih področjih (podatki so večinoma vzeti iz literature, saj izbrana metoda zbiranja podatkov teh ocen ne omogoča) in ogroženost. Zmanjševanje števila gnezdečih parov ogroženih vrst je pogosto predstavljeno kronološko.

Grafično so predstavljeni zemljevidi razširjenosti (na žalost le s kvalitativnimi podatki), stopnja ogroženosti v Avstriji in na Štajerskem, fenologija in višinska razširjenost. Predvsem slednja je zanimiv pristop k predstavitvi podatkov atlasa goratih območij tudi v tretji dimenziji. Vsaka vrsta je predstavljena tudi z barvno fotografijo in črno-belo risbo.

Ocenjujem, da je atlas gnezdilc avstrijske Štajerske dokaj temeljito delo. Razširjenost ptic opiše dobro in pregledno tako geografsko, višinsko in časovno. Kar pogrešam, je le bolj ali manj objektivna ocena velikosti gnezdeče populacije. Številnost osebkov posamezne vrste je namreč najslabše poznan segment poznavanja ptic v Evropi in zato menim, da mora danes vsak podoben projekt vsebovati tudi ocene - če že ne v absolutni, pa vsaj v relativni obliki. Za nas, Slovence, pa ima knjiga seveda že poseben pomen, saj je celotna južna meja obravnavanega območja istočasno tudi velik del naše severne meje.

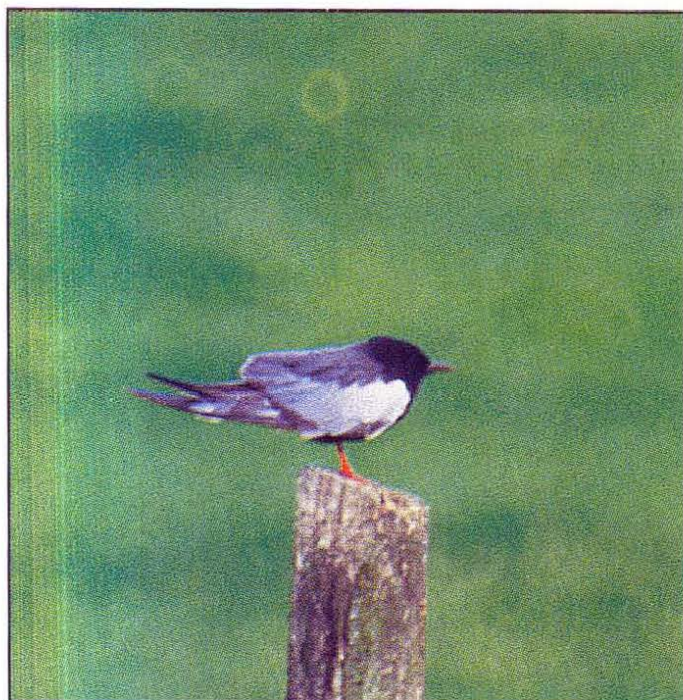
Davorin Tome

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Skrivnostna fotografija iz 87-88 številke *Acrocephalus* izkušenejšim opazovalcem ptic ni povzročila posebnih težav. Čigro v svatovskem perju, počivajočo na količku pač ni težko prepoznati. Prepričan sem, da je velika večina reševalcev fotografske uganke čigro določila po - recimo temu "primarnih" določiteljenih znakih: črna glava, bel pas v zloženi peruti in rdeče noge.

Katera vrsta je to? Can you identify the species?

Beloperuta čigra White-winged Black Tern *Chlidonias leucopterus* (A. Sovinc)

Vendar pa se v naravi le redko srečamo s tako "čistimi" držami ptic, pogosto vidimo ptico le v letu, morda celo proti soncu. V takšnih primerih nam pri določitvi vrste pomagajo - imenujmo jih - "sekundarni" določitelni znaki. Gre za tiste podrobnosti, ki morda niso najbolj vpadljive, pa vendar večkrat odločujoče. Posebej pri opazovanju redkih vrst, katerih opazovanja potrjuje komisija za redkosti, so takšni opisi pogosto odločujoči. S to skrivnostno fotografijo bi vas želeli vzbuditi prav k pozornejšemu opazovanju, čeprav je včasih težko: hitro si opazovalec zapomni npr. živordeč kljun, ne pa tudi nevpadljive sive barve repa.

Za to potrebujemo vajo - kako opazovati!

Pokrijte desno polovico čigre na sliki, tako da se ne bodo videle noge in telo desno od nog. Značilni "sekundarni" določitelni znak za razlikovanje med beloperuto in črno čigro je ta, da ima črna čigra sivo zgornjo stran repa in temno sive konice zloženih peruti, beloperuta pa svetle konice in belkasto zgornjo stran repa.

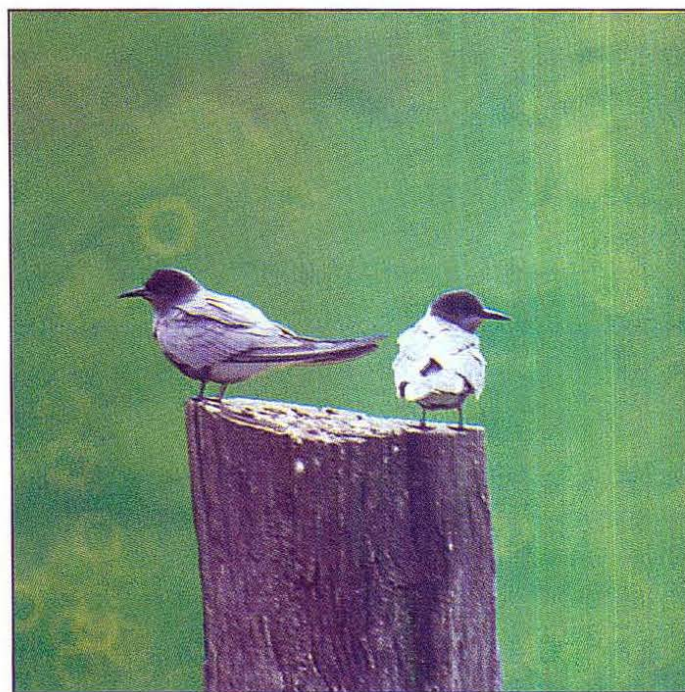
Ko sedaj še enkrat pogledamo skrivnostno fotografijo (ob pokritem trupu in nogah) nismo več tako prepričani o pravilnosti determinacije. Repa se na sliki sicer ne vidi, konice peruti pa vsekakor niso bele.

Poglejmo si še "terciarni" določitelni znak - čigrin kljun je dokaj robat, kar je značilno za beloperuto, ne pa tudi za črno čigro.

Kako pomembni so "sekundarni" znaki, se je pokazalo pri obravnavi poročila o prvem opazovanju bengalske čigre pri nas: na srečo je opazovalec označil na skici, da je videl sivo obarvano trtico, kar je bil eden odločilnih parametrov za izložitve podobne vrste *Sterna elegans*.

Na skrivnostni fotografiji je torej beloperuta čigra. Kot drugi dve močvirski čigri iz rodu *Chlidonias* se pri nas pojavlja le na preletu, predvsem spomladi, je pa redkejša od črne čigre in pogostejša od belolične čigre.

Kot zanimivost dodajmo, da ima v letu črna čigra belo oz. sivo podperutje, beloperuta pa črno oz. temno podperutje. Ravno nasprotno kot je v slovenskem imenu pri obeh vrstah.

Kateri vrsti pa potem pripadata ptici z današnje slike? (A. Sovinc)

To which species do the birds from today photograph belong? (A. Sovinc)

Določevanje močvirskih čiger v nesvatovskem perju pa je že druga zgodba. "Sekundarni" znaki so tu še pomembnejši, zato vadimo opazovanje in spomin!

Andrej Sovinc, Pod kostanji 44, Ljubljana